

การจ่ายเงินปันผลผิดกฎหมาย การจ่ายเงินปันผลฝ่าฝืนมาตรา 1201 และ 1202 นั้น ตามมาตรา 1203 ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ของบริษัทเรียกเอาเงินปันผลที่กรรมการจ่ายผิดกฎหมายคืน แต่ถ้าผู้ถือหุ้นได้รับเงินปันผลไปแล้วโดยสุจริตเรียกคืนไม่ได้

อนึ่ง การจ่ายเงินปันผลโดยฝ่าฝืน มาตรา 1201-1202 หรือมิได้จ่ายตามส่วนให้ถูกต้องตามมาตรา 1200 กรรมการต้องรับผิดชอบที่จะต้องถูกฟ้องคดีตามมาตรา 1169 และกรรมการยังต้องรับผิดชอบทางอาญาตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 ด้วย

46. บริษัทเงินทุนจำกัด กิจการของบริษัทเจริญก้าวหน้ามีกำไรมากต้องการที่จะขยายกิจการแต่ทุนไม่พอ กรรมการประชุมกันลงมติให้เพิ่มทุน โดยขอให้ท่านซึ่งเป็นทนายความประจำของบริษัทประจำของบริษัทอธิบายหลักเกณฑ์ในการเพิ่มทุน ท่านจะอธิบายอย่างไร

หลักเกณฑ์การเพิ่มทุน

1. ออกหุ้นใหม่โดยมติพิเศษ (ป.พ.พ.มาตรา 1220)
2. หุ้นใหม่มูลค่าเท่ากับหุ้นเดิม (ป.พ.พ.มาตรา 1105)
3. ต้องใช้ค่าหุ้นด้วยเงิน (ป.พ.พ.มาตรา 1221)
4. เสนอขายหุ้นใหม่แก่ผู้ถือหุ้นเดิมก่อน (ป.พ.พ.มาตรา 1222 และ 1223)
5. ต้องจดทะเบียนมติพิเศษ (ป.พ.พ.มาตรา 1228)

47. บริษัทไทยเจริญ จำกัด ตั้งทุนไว้สูง ปรากฏว่ากิจการลดน้อยลง ไม่มีความจำเป็นต้องเอาเงินของผู้ถือหุ้นมาเก็บรักษาไว้ มีความประสงค์ต้องการลดทุน กรรมการบางคนให้ความเห็นว่าคืนเงินลงทุนบางส่วนให้ผู้ถือหุ้นไป กรรมการบางคนให้ความเห็นว่าจ่ายเงินปันผลให้มากเพื่อจะได้เหลือเงินน้อยลง ถ้าท่านเป็นทนายความประจำบริษัทจะให้คำแนะนำเรื่องการลดทุนอย่างไร

หลักเกณฑ์การลดทุน

1. ต้องมีมติพิเศษ (ป.พ.พ.มาตรา 1224)
2. ลดทุนให้ต่ำกว่า 1 ใน 4 ของทุนทั้งหมดไม่ได้ (ป.พ.พ.มาตรา 1225)
3. ต้องโฆษณาและบอกกล่าวเจ้าหน้าที่ (ป.พ.พ.มาตรา 1226 และ 1227)
4. ต้องจดทะเบียนมติพิเศษ (ป.พ.พ.มาตรา 1228)

48. บริษัทเงินทุนจำกัดกับบริษัทไทยเจริญ จำกัด ต้องการรวมกันเป็นบริษัทเดียวเพื่อขยายกิจการ ถ้าท่านเป็นนายทะเบียนจะอธิบายหลักเกณฑ์และผลของการควบบริษัทเข้ากันให้กรรมการบริษัททั้งสองฟังอย่างไร

หลักเกณฑ์การควบบริษัทเข้ากัน

1. ต้องเป็นไปตามมติพิเศษ (ป.พ.พ.มาตรา 1238)
2. มติพิเศษจะต้องจดทะเบียน (ป.พ.พ.มาตรา 1239)
3. ต้องโฆษณาและบอกกล่าวเจ้าหนี้ (ป.พ.พ.มาตรา 1240)
4. ควบเข้ากันแล้วต้องจดทะเบียน (ป.พ.พ.มาตรา 1241)
5. จำนวนทุนเรือนหุ้นบริษัทใหม่และเก่าต้องเท่ากัน (ป.พ.พ.มาตรา 1242)

ผลของการควบบริษัท

บริษัทใหม่ย่อมได้ไปทั้งสิทธิและความรับผิดชอบตามมีอยู่แก่บริษัทเดิม (ป.พ.พ.มาตรา 1243)

49. บริษัทก่อสร้างจำกัดดำเนินกิจการขาดทุนที่ประชุมใหญ่มีมติพิเศษให้เลิกบริษัทตั้งนายแดงเป็นผู้ชำระบัญชี แต่นายแดงยังไม่เคยทำหน้าที่มาก่อนเลย เกรงว่าจะปฏิบัติงานผิดพลาด ทำให้ได้รับความเสียหาย จึงมาปรึกษากับท่าน ท่านจะอธิบายอำนาจและหน้าที่ของผู้ชำระบัญชีให้นายแดงฟังอย่างไร

อำนาจของผู้ชำระบัญชี (ป.พ.พ.มาตรา 1259)

1. แก่ต่างว่าต่างในนามของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในอรรถคดีพิพาทอันเป็นแพ่งหรืออาญาทั้งปวงและทำประนีประนอมยอมความ
2. ดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามแต่จำเป็นเพื่อการชำระสะสางให้เสร็จไปด้วยดี

3. ขายทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

4. ทำการอย่างอื่น ๆ ตามแต่จำเป็นเพื่อชำระบัญชีให้เสร็จไปด้วยดี

หน้าที่ของผู้ชำระบัญชี

1. ชำระสะสางงานและหนี้สิน (ป.พ.พ.มาตรา 1250)
2. บอกกล่าวแก่ประชาชนและเจ้าหนี้ (ป.พ.พ.มาตรา 1253)
3. จดทะเบียนการเลิก (ป.พ.พ.มาตรา 1254)
4. จัดทำบัญชีงบดุล (ป.พ.พ.มาตรา 1255)
5. ขอให้ศาลส่งล้มละลาย (ป.พ.พ.มาตรา 1266)
6. ทำรายงานย่อต่อหอทะเบียน (ป.พ.พ.มาตรา 1267)
7. เรียกประชุมใหญ่เมื่อชำระบัญชีเกินกว่า 1 ปี (ป.พ.พ.มาตรา 1268)
8. เรียกประชุมใหญ่เมื่อเสร็จการชำระบัญชี (ป.พ.พ.มาตรา 1270)
9. มอบสมุดบัญชีเอกสารแก่นายทะเบียน (ป.พ.พ.มาตรา 1271)

หมายเหตุ (แนวคำถามคำตอบเรื่องบริษัทจำกัดจำนวน 49 ข้อนี้มาจากหนังสือ
หุ้นส่วนบริษัทของศาสตราจารย์ สมชัย ทรัพย์วณิช จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตสภา พ.ศ. 2528)

คำพิพากษายกศาลฎีกา

บริษัทจำกัด

สภาพและการตั้งบริษัทจำกัด (มาตรา 1096-1116)

ผู้เริ่มก่อการบริษัทต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัด ในบรรดาหนี้และการจ่ายเงินซึ่งที่ประชุมตั้งบริษัทไม่อนุมัติ และแม้จะอนุมัติก็ยังต้องรับผิดชอบกว่าได้จดทะเบียนบริษัทตามมาตรา 1113

ฎีกาที่ 55/2523 การที่รถยนต์ซึ่งเดินในนามของบริษัทไปทำให้บุคคลอื่นเสียหาย และบริษัทจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายนั้น เมื่อบริษัทดังกล่าวยังมีได้จดทะเบียนและมีสภาพเป็นนิติบุคคล ผู้เริ่มก่อการบริษัทต้องร่วมกันรับผิดชอบตาม ป.พ.พ.มาตรา 1113

ฎีกาที่ 1741/2525 ฟ้องว่าบริษัทจำกัดละเมิด ภายหลังปรากฏว่าบริษัทยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โจทก์ขอให้ศาลเรียกผู้เริ่มก่อการเข้ามาเป็นจำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์เป็นส่วนตัว ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1113 ได้

ฎีกาที่ 234/2502 มาตรา 1113 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหนี้ที่ที่ประชุมตั้งบริษัทไม่ได้อนุมัติ ผู้เริ่มก่อการรับผิดชอบ หรือแม้จะมีอนุมัติ ผู้เริ่มก่อการก็ยังต้องรับผิดชอบกว่าจะได้จดทะเบียนบริษัท

ฎีกาที่ 467-468/2513 การที่ ป.พ.พ.มาตรา 1114 ห้ามมิให้ผู้เข้าซื้อหุ้นฟ้องร้องขอให้ศาลเพิกถอนการที่ตนได้เข้าซื้อซื้อ โดยยกเหตุว่าสำคัญผิดหรือต้องข่มขู่หรือถูกหลวงล่อล่อนนั้น มิได้มีผลเป็นการห้ามมิให้ฟ้องว่าถูกหลอกลวงเป็นคดีอาญาข้อใดโดย

หุ้นและผู้ถือหุ้น (มาตรา 1119-1143)

การใช้เงินค่าหุ้นผู้ถือหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทได้ไหม (มาตรา 1119) ดังนั้นหากมีการกระทำดังกล่าว ก็ถือว่ายังไม่ได้ชำระค่าหุ้นให้บริษัท บริษัทจึงเรียกค่าหุ้นดังกล่าวได้ ดูฎีกาที่ 2131/2519, 777/2519

ฎีกาที่ 2131/2519 บริษัทเอาเงินที่ผู้ถือหุ้นให้ยืมมา หักกับราคาหุ้นที่ผู้ถือหุ้นค้างชำระ ขัดต่อ ป.พ.พ.มาตรา 1119 ถือว่ายังไม่ได้ชำระค่าหุ้นในส่วนนี้

ฎีกาที่ 777/2519 การชำระค่าหุ้นบริษัทจำกัดที่ต้องชำระเป็นเงินจะหักหนี้กับบริษัทไม่ได้

การรับหุ้น (มาตรา 1123-1126) ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นไม่ใช้เงินค่าหุ้น กรรมการจะบอกกล่าวด้วยจดหมายลงทะเบียนกำหนดเวลาพอสมควรให้ใช้เงินพร้อมดอกเบี้ยโดยระบุไปด้วยว่าถ้าไม่ใช้เงินตามที่เรียกหุ้นนั้นอาจจะถูกริบได้ (มาตรา 1123)

ฎีกาที่ 23/2508 การที่บริษัทจำกัดจะรับหุ้นของผู้ถือหุ้นที่ยังค้างชำระเงินค่าหุ้น เอาออกมาขายทอดตลาดนั้น จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้บริบูรณ์เสียก่อน มิฉะนั้นถือว่าหุ้นนี้ยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ถือหุ้นอยู่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ถือหุ้น มีอำนาจขอให้ศาลสั่งยึดหรืออายัดหุ้นนั้นได้

ข้อสังเกต เรื่องนี้บริษัทส่งคำบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นใช้เงินค่าหุ้นครั้งที่ 2 แต่ไม่ได้แจ้งไปด้วยว่าถ้าไม่ใช้เงินจะรับหุ้น ตามมาตรา 1123, 1124 บริษัทก็จะรับหุ้นไม่ได้ กรรมสิทธิ์ในหุ้นจึงถือว่ายังคงเป็นของผู้ถือหุ้นอยู่

การโอนหุ้น (มาตรา 1129)

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน และมีพยานลงชื่อรับรองลายมืออย่างน้อย 1 คน มิฉะนั้นการโอนตกเป็นโมฆะ สำหรับหนังสือโอนหุ้นจะต้องระบุเลขหมายของหุ้นไว้ด้วย (มาตรา 1129 วรรคสอง) ฎีกาที่ 1086/2512, 413/2503

ฎีกาที่ 1086/2512 การโอนหุ้นบริษัทจำกัดชนิดระบุชื่อในใบหุ้นนั้น แม้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนกับผู้รับโอน แต่เมื่อไม่มีพยานลงชื่อรับรองลายมือ ย่อมเป็นโมฆะ

การโอนหุ้นซึ่งตกเป็นโมฆะ แม้บริษัทจะได้ลงชื่อผู้รับโอนในทะเบียนเป็นผู้ถือหุ้น และเคยนัดหมายให้ผู้รับโอนเข้าประชุมในฐานะผู้ถือหุ้นก็ดี ก็ไม่ทำให้ผู้รับโอนกลายเป็นผู้ถือหุ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 413/2503 การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอนมีพยานรับรองลายมือนั้นด้วยแล้ว ย่อมเป็นโมฆะ

แต่ถ้าการโอนหุ้นได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนและมีพยานรับรองลายมือชื่อแล้ว แม้ไม่ได้ระบุเลขหมายของหุ้นไว้ในหนังสือก็ไม่ทำให้การโอนตกเป็นโมฆะ ฎีกาที่ 1127/2521, 660/2525

ฎีกาที่ 1127/2521 อ. มารดาผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร ม. ผู้เยาว์เป็นโรคหัวใจอ่อนและโรคประสาท จำเลยบอก อ. ว่าหุ้นของ ม. ไม่ได้ลงเงิน ไม่สมบูรณ์ ให้โอนให้จำเลยเสีย จำเลยจะตอบแทนเงินให้ 50,000 บาท ดังนี้ ไม่เป็นการข่มขู่ และไม่เป็นการกลฉ้อฉลถึงขนาดที่จะเป็นโมฆียะ การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อทั้งหมดที่ผู้โอนมีอยู่ ไม่ระบุเลขหมายหุ้นใน

เอกสารโอนก็ไม่ใช่โฉนดและไม่มีกรณีพิพาทที่สัญญาโอนนี้ระงับ ไม่เป็นประนีประนอมยอมความ

ฎีกาที่ 660/2525 เอกสารการโอนหุ้น โจทก์ผู้รับโอนกับผู้โอนได้ลงลายมือชื่อมีพยานรับรอง 2 คน ทั้งกรรมการบริษัทจำนวน 2 นาย ได้ลงชื่อประทับตราบริษัทอนุมัติให้โอนหุ้นกันได้ถูกต้องตาม ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคสอง บังคับไว้ และมาตราดังกล่าวมิได้บัญญัติว่าถ้ามิได้แสดงเลขหมายหุ้นที่โอนกัน การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อย่อมเป็นโมฆะ ทั้งบริษัทจำเลยยังไม่ได้ออกไปหุ้นผู้ถือหุ้นและไม่มีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ย่อมไม่มีเลขหมายของหุ้นซึ่งโอนทันที ผู้โอนจะแสดงลงในหนังสือโอนหุ้นและจดทะเบียนการโอนกับชื่อผู้รับโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นได้ การโอนหุ้นดังกล่าวมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว

การที่ผู้โอนและผู้รับโอนต่างมีหนังสือไปถึงบริษัทขอให้จัดการโอนหุ้นให้ ไม่ใช่หนังสือโอนหุ้น ไม่ถูกต้องตามแบบเป็นโมฆะ ดูฎีกาที่ 1308/2515

ฎีกาที่ 1308/2515 ผู้โอนเป็นผู้ถือหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น ได้มีหนังสือถึงบริษัทว่ามีความประสงค์จะโอนหุ้นให้แก่ผู้รับโอน ขอให้จัดการโอนให้ และผู้รับโอนก็มีหนังสือถึงบริษัทว่ามีความประสงค์จะรับโอนหุ้นดังกล่าวจากผู้โอน ขอให้จัดการโอนให้ด้วยหนังสือ 2 ฉบับนี้เป็นเรื่องที่ผู้โอนและผู้รับโอนมีไปถึงบริษัทให้จัดการโอนหุ้นให้เท่านั้น หากให้เป็นหนังสือโอนหุ้นที่ผู้โอนกับผู้รับโอนลงลายมือชื่อไว้ต่อกันไม่ แม้ผู้โอนกับผู้รับโอนจะสมัครใจซื้อขายหุ้นกัน แต่เมื่อมิได้ทำตามแบบซึ่ง ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคสอง บังคับไว้ การโอนหุ้นนี้ก็ตกเป็นโมฆะ

ข้อสังเกต ตามมาตรา 1129 วรรคสอง เป็นแบบของการโอนหุ้น ไม่ใช่แบบของการซื้อขายหุ้น ดูฎีกาที่ 1802/2529

ฎีกาที่ 1802/2529 ความมุ่งหมายของมาตรา 1129 วรรคสอง ที่บัญญัติว่าการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน มีพยานคนหนึ่งอย่างน้อยลงชื่อรับรองลายมือชื่อนั้นเป็นโมฆะนั้น เป็นการกำหนดแบบของการโอนหุ้นว่าจะต้องทำอย่างไรจึงจะได้มีหลักฐานการโอนที่แน่นอนเท่านั้น หากเป็นแบบของการซื้อขายหุ้นไม่ ผู้ซื้อหุ้นที่มีได้ทำการโอนให้ถูกต้องตามบทบัญญัติดังกล่าว ยังไม่อาจอ้างว่าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท ยังไม่อาจใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นในบริษัทเท่านั้น แต่หาถึงกับทำให้การซื้อขายหุ้นเป็นโมฆะไปด้วยไม่

ฎีกาที่ 1590/2503 ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดได้โอนขายหุ้นของตนทั้งหมดให้ผู้อื่นไปแล้วโดยบริษัทได้แก้ทะเบียนให้ผู้รับโอนเป็นผู้ถือหุ้นแล้ว แม้เงินค่าหุ้นนั้นจะยังส่งใช้ไม่ครบก็ดี ผู้รับโอนก็ย่อมรับโอนไปทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อบริษัท บริษัทหมดสิทธิจะเรียกร้อง

เงินค่าหุ้นจากผู้ถือหุ้นนั้น ฉะนั้น โจทก์ผู้ชนะคดีบริษัทจะขออายัดสิทธิเรียกร้องบังคับให้ผู้ถือหุ้นชำระเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบไม่ได้

ฎีกาที่ 2970/2522 การโอนหุ้นบริษัทจำกัดชนิดระบุชื่อ ต้องมีพยานลงลายมือชื่อในหนังสือโอนหุ้น มิฉะนั้นเป็นโมฆะ แม้จะทำต่อหน้าพยานรู้เห็นหลายคนก็ตาม การจดลงในหนังสือโอนหุ้น มิฉะนั้นเป็นโมฆะ แม้จะทำต่อหน้าพยานรู้เห็นหลายคนก็ตาม การจดลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และโจทก์มาฟ้องให้โอนหุ้นคืน ไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ที่ได้รับโอนหุ้นต่อไปโดยสุจริต เสียค่าตอบแทนก็ไม่ใช่เจ้าของหุ้น การประชุมใหญ่ก็นับเป็นจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ได้ ไม่ครบองค์ประชุมหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้ถือหุ้น มติของที่ประชุมไม่มีผล กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งก็ไม่ใช่กรรมการของบริษัทโดยชอบ

แม้การโอนหุ้นไม่ถูกแบบตามมาตรา 1129 วรรคสาม แต่ถ้าผู้รับโอนได้ครอบครองหุ้นเกิน 5 ปี ย่อมได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา 1382 คูฎีกาที่ 3395/2529

ฎีกาที่ 3395/2529 แม้การโอนหุ้นของบริษัทลูกหนึ่งมาเป็นของผู้ร้องจะกระทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อผู้ร้องรู้เห็นมิได้โต้แย้งปฏิเสธการโอนหุ้นนั้น ถือว่าได้ผู้ร้องรับหุ้นนั้นไว้โดยเจตนายึดถือเพื่อตน ย่อมได้สิทธิครอบครอง เมื่อนับแต่วันที่ผู้ร้องครอบครองหุ้นจนถึงวันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทวงค่าหุ้นส่วนที่เหลือ เป็นเวลาเกินกว่า 5 ปี หากการโอนหุ้นเป็นโมฆะ ผู้ร้องก็ได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครอง ผู้ร้องจึงต้องรับผิดชอบในมูลค่าหุ้นส่วนที่ชำระไม่ครบตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทวงถาม

ฎีกาที่ 1174/2487 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ฯ ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบมาตรา 1129 วรรคสอง
คูฎีกาที่ 1521/2534

ฎีกาที่ 1521/2534 จำเลยตั้งโจทก์เป็นตัวแทนให้ซื้อและขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ หุ้นที่จำเลยสั่งให้โจทก์ซื้อและขาย จึงเป็นหลักทรัพย์ตาม พ.ร.บ. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษที่บัญญัติไว้เพื่อกิจการนี้โดยเฉพาะและวัตถุประสงค์ของจำเลยในการซื้อขายหุ้นดังกล่าว เป็นการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาหุ้นมากกว่าประสงค์ให้ การโอนในหุ้นใส่ชื่อผู้ซื้อ การซื้อขายหุ้นเช่นนี้จึงไม่ต้องปฏิบัติตาม ป.พ.พ.มาตรา 1129

มีฎีกาที่ 1064/2533, 1827/2532 ฯลฯ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

การโอนหุ้นจะใช้ยันแก่บริษัทหรือนุคคลภายนอกได้ ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนการโอนทั้งชื่อและสำนักงานของผู้รับโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว (มาตรา 1129 วรรคสาม) **คูฎีกาที่ 761/2530, 2372/2528**

ฎีกาที่ 761/2530 เงื่อนไขตาม ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคท้ายได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการโอนหุ้น จะต้องได้จดทะเบียนให้ปรากฏหลักฐานการโอนทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นเสียก่อน จึงจะนำมาใช้ยืนยันบริษัทหรือบุคคลภายนอกได้ เมื่อการโอนหุ้นของบริษัทจดทะเบียนระหว่างผู้ร้องกับ ช. ยังมีได้จดทะเบียนการโอนลงในทะเบียนดังกล่าว ผู้ร้องจึงไม่อาจอ้างเหตุผลใด ๆ มาเป็นข้อยกเว้นของบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดได้

ฎีกาที่ 2372/2528 เมื่อหุ้นของผู้ร้องมีชื่อหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้นในใบหุ้น ก็หมายความว่าหุ้นซึ่งออกให้แก่ผู้ถือ ซึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา 1134 บริษัทจะออกไปหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้เฉพาะผู้ถือหุ้นที่ได้ชำระเงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้วเต็มตามมูลค่าหุ้น ผู้ร้องจึงไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าหุ้นของผู้ร้องเป็นหุ้นซึ่งออกให้แก่ผู้ถือ หุ้นของผู้ร้องจึงเป็นหุ้นชนิดระบุชื่อในใบหุ้นอันต้องบังคับตาม ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคสาม เมื่อผู้ร้องโอนหุ้นให้แก่ บ. โดยไม่ได้จดทะเบียนการโอนทั้งชื่อ และสำนักงานผู้รับโอนนั้นลงลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทจำเลย การโอนดังกล่าวย่อมมิใช่ยืนยันบริษัทหรือบุคคลภายนอกไม่ได้

แต่ถ้าการโอนหุ้นกระทำโดยความรู้เห็นของบริษัทแล้วจะอ้างมาตรา 1129 วรรคสาม ที่ว่ายังไม่จดทะเบียนลงในทะเบียนของบริษัทมาเป็นข้อต่อสู้ไม่ได้ ดูฎีกาที่ 3913/2531, 478/2534

ฎีกาที่ 3913/2531 การโอนหุ้นทำที่บริษัทจำเลยต่อหน้ากรรมการของบริษัทจำเลย บริษัทจำเลยจึงมีหน้าที่จดทะเบียนการโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้โอนหรือผู้รับโอนแจ้งอีก การที่บริษัทจำเลยไม่จดทะเบียนการโอนลงในทะเบียน จึงเป็นความผิดของบริษัทจำเลยเอง แม้ ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคสาม จะบัญญัติถึงการโอนหุ้นที่ไม่ได้จดทะเบียนการโอนลงในทะเบียนว่าจะนำมาใช้ยืนยันแก่บริษัทไม่ได้ แต่ก็หมายถึงว่าเป็นเรื่องที่ผู้โอนและผู้รับโอนหุ้นกันเองโดยบริษัทมิได้รู้เห็นด้วย กฎหมายจึงให้ถือตามที่ปรากฏอยู่ในทะเบียน เมื่อการโอนหุ้นได้โอนกันที่บริษัทจำเลย กรรมการผู้จัดการบริษัทจำเลยรู้เห็นเป็นพยาน จึงมิใช่กรณีที่จะอ้าง ป.พ.พ.มาตรา 1129 วรรคสาม มาใช้ได้

ในขณะที่ผู้ร้องโอนหุ้นให้แก่ผู้รับโอน หุ้นของผู้ร้องยังมีได้ส่งใช้เงินเต็มจำนวนค่าหุ้นผู้ร้องในฐานะผู้โอนจึงยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ยังไม่ได้ส่งใช้ให้ครบ

ฎีกาที่ 478/2534 สัญญาโอนหุ้นระหว่างผู้ร้องกับ ก. มีกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจำเลยลงชื่อเป็นพยานพร้อมทั้งประทับตราสำคัญของบริษัท แม้จะไม่มีจดทะเบียนการโอนทั้งชื่อและสำนักงานผู้รับโอนนั้นลงลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น ก็อาจนำการโอนหุ้นนั้นมาใช้ยืนยันบริษัทจำเลยได้ ไม่เป็นกรณีที่ต้องตกอยู่ในบังคับของมาตรา 1129 วรรคสาม

การได้หุ้นมาโดยเหตุบางอย่าง (มาตรา 1132)

การได้หุ้นมาโดยเหตุบางอย่างตามมาตรา 1132 เช่น ผู้ถือหุ้นตาย หรือล้มละลาย ผู้ที่ได้หุ้นมามีสิทธิไปขอให้บริษัทลงทะเบียนเป็นผู้ถือหุ้นได้ต่อไป

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการได้หุ้นมาจากการขายทอดตลาดในการบังคับคดีของศาล เป็นการได้หุ้นมาโดยเหตุบางอย่างตามมาตรา 1132 คู่มือที่ 2177/2522

ฎีกาที่ 2177/2522 โจทก์ซื้อหุ้นบริษัทจำเลยจากการขายทอดตลาดในการบังคับคดีที่ผู้ถือหุ้นบริษัทจำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นการได้หุ้นตามมาตรา 1132 จำเลยจะอ้างว่าขัดต่อข้อบังคับการโอนหุ้นของบริษัทจำเลยไม่ได้

การโอนหุ้นที่ยังมิได้ใช้เงินเต็มจำนวนค่าหุ้น (มาตรา 1113) ผู้โอนยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนที่ยังส่งใช้ไม่ครบ บทบัญญัติดังกล่าวนี้ หมายถึงความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ของบริษัท หากได้หมายความว่าผู้โอนยังต้องรับผิดชอบในมูลค่าหุ้นที่ยังใช้ไม่ครบต่อบริษัทไม่ คู่มือที่ 478/2534

ฎีกาที่ 478/2534 ความรับผิดชอบของผู้โอนสำหรับจำนวนเงินในมูลค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบตาม ป.พ.พ.มาตรา 1133 หมายถึง ความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ของบริษัทที่ผู้โอนเคยถือหุ้นอยู่ หากได้หมายความว่าผู้โอนยังต้องรับผิดชอบในมูลค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบต่อบริษัททั้งที่ได้โอนหุ้นนั้นไป และนำการโอนหุ้นนั้นมาใช้อ้างแก่บริษัทได้ตามมาตรา 1129 วรรคสามไม่

วิธีการจัดการบริษัท (มาตรา 1144)

ฎีกาที่ 2392/2523 สัญญาจ้างระบุว่า ว. ลงนามในสัญญา ในฐานะผู้แทนบริษัท โจทก์ และบริษัทโจทก์ได้ยอมรับเอาผลงานที่จำเลยทำให้ตามสัญญาจนกระทั่งบริษัทได้จ่ายค่าจ้างให้จำเลยครบถ้วนตามสัญญาแล้ว แม้จะไม่ได้ประทับตราสำคัญของบริษัทตามข้อบังคับบริษัทโจทก์ก็มีอำนาจฟ้อง

ฎีกาที่ 1194/2527 โจทก์ฟ้องคดีในนามของโจทก์ซึ่งเป็นกรรมการบริษัท มิใช่ฟ้องในฐานะทำการแทนบริษัท เพื่อบังคับจำเลยให้รับจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ และอำนาจกรรมการของบริษัทให้โจทก์เป็นกรรมการแต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจลงลายมือ และประทับตราสำคัญของบริษัท อันถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง จึงมีอำนาจฟ้องคดีในขณะยื่นฟ้อง แต่เมื่อปรากฏว่าโจทก์ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และไม่ได้เกี่ยวข้องกับบริษัทอีกต่อไปแล้ว ทั้งที่ประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้นได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า กรรมการประกอบด้วยกรรมการ 2 คน ไม่ใช่โจทก์ จึงถือว่าโจทก์ไม่มีส่วนได้เสียโดยตรงในคดีนี้อีกต่อไป อำนาจฟ้องของโจทก์จึงหมดลง ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องโจทก์

ฎีกาที่ 3362/2532 การเป็นกรรมการบริษัทเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวกรรมการ จึงต้องกระทำการด้วยตนเอง จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นกระทำแทนตนในฐานะกรรมการบริษัทหาได้ไม่ เมื่อข้อบังคับของบริษัทโจทก์ระบุว่ากรรมการซึ่งลงลายมือชื่อผูกพันบริษัทโจทก์คือ นาง ก. ลงลายมือชื่อร่วมกับนาย ข. ดังนั้น การที่นาง ก. ลงลายมือชื่อในนามตนเองและลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทนผู้รับมอบอำนาจจากนาย ข. ในคำฟ้อง จึงไม่มีผลผูกพันบริษัทโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

ฎีกาที่ 1539/2514 ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดขอร้องให้ศาลพิพากษาให้การประชุมใหญ่วิสามัญของบริษัทตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลใช้ได้ตามกฎหมาย และให้เพิกถอนการแต่งตั้งกรรมการของบริษัทซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยมติของที่ประชุมใหญ่นั้น ต่อมาปรากฏว่ากรรมการชุดที่ผู้ร้องขอให้เพิกถอนได้ลาออกไป คำร้องที่ขอให้เพิกถอนการแต่งตั้งกรรมการย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาต่อไป และเมื่อกรรมการชุดใหม่ซึ่งที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้มีมติรับรองและให้สัตยาบันการกระทำของกรรมการชุดเก่าตามที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติมอบอำนาจให้แล้ว มติของที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ซึ่งแม้จะผิดระเบียบก็เป็นอันใช้ได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1167 คำร้องที่ขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาต่อไปเช่นเดียวกัน ศาลชอบที่จะส่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ

กรรมการตกเป็นกมลละลาหรือเป็นคนที่ความสามารถ (มาตรา 1154)

ฎีกาที่ 1546/2528 ส. มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทไว้แทนบริษัทจำเลย ส. เป็นบุคคลล้มละลายในระหว่างเป็นกรรมการผู้จัดการ ย่อมขาดจากการเป็นกรรมการของบริษัทจำเลยตาม ป.พ.พ.มาตรา 1154 จึงไม่มีอำนาจถือกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทแทนบริษัทจำเลยอีกต่อไป ดังนั้น การที่ ส. โอนที่ดินพิพาทให้ อ. กรรมการอีกคนหนึ่งของบริษัท จึงเป็นการเปลี่ยนตัวผู้ถือกรรมสิทธิ์แทนบริษัทจำเลยเท่านั้น หากใช่เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ไม่ การโอนจึงไม่เป็นโมฆะ หลังจากนั้น อ. ขายที่ดินพิพาทให้ ม. โดยไม่ปรากฏว่าซื้อโดยไม่สุจริต จึงไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนการโอนตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย มาตรา 114

ฎีกาที่ 763/2527 คำว่าล้มละลายตาม ป.พ.พ.มาตรา 1154 หมายถึง ศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ดังนั้น การที่กรรมการบริษัทจำกัดถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงยังถือไม่ได้ว่ากรรมการบริษัทตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

การตั้งกรรมการต้องนำไปจดทะเบียน (มาตรา 1157)

ฎีกาที่ 1328/2535 บริษัทโจทก์ฟ้องจำเลยขอให้ส่งรถคืน ต่อมาที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีมติให้ พ. กับ ท. พ้นจากตำแหน่งกรรมการของโจทก์ หลังจากนั้น พ. กับ ท. อ้างว่าเป็นกรรมการร่วมกันลงชื่อและประทับตราสำคัญของโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีนี้ ศาลอนุญาต ดังนี้ เมื่อหนังสือรับรองของโจทก์ท้ายฟ้องปรากฏมีชื่อ พ. กับ ท. เป็นกรรมการของโจทก์โดยไม่มีการจดทะเบียนถอนชื่อ พ. กับ ท. ออกจากการเป็นกรรมการ จึงต้องถือว่า พ. กับ ท. ยังไม่ได้พ้นจากการเป็นกรรมการของโจทก์ ทั้งข้อบังคับของโจทก์ก็มิได้มีข้อห้ามหรือข้อจำกัดอำนาจกรรมการในเรื่องนี้ ถือว่า พ. กับ ท. ได้ขอถอนฟ้องแทนโจทก์แล้ว โจทก์จะกลับมาขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งอนุญาตหาได้ไม่

ความเกี่ยวพันของกรรมการและหน้าที่กรรมการ (มาตรา 1167, 1168)

ฎีกาที่ 1980/2519 กรรมการอำนวยการซึ่งได้รับมอบให้จัดการบริษัทคือ ผู้จัดการตามมาตรา 1164 กรรมการบริษัทที่ไม่ใช่ผู้จัดการและไม่มีหน้าที่จัดการธุรกิจของบริษัท ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบผู้จัดการในกรณีจึงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บริษัทเสียหาย อันมิใช่สาเหตุโดยตรง หากกิจการนั้นเป็นการจัดการธุรกิจของบริษัทซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้จัดการ และมีได้อยู่ในข้อใดข้อหนึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา 1168 ซึ่งกรรมการทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน

การประชุมใหญ่ (มาตรา 1171-1195)

การประชุมใหญ่ต้องมีคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อยสองคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน ในคำบอกกล่าวต้องระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันนั้นด้วย (มาตรา 1175)

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่าการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ อาจทำได้โดยลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นก็ได้ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ดูฎีกาที่ 3462/2530

ฎีกาที่ 3462/2530 คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นอาจกระทำได้ทางใดทางหนึ่งใน 2 ทาง ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1175 คือโดยการลงพิมพ์โฆษณาอย่างน้อย 2 ครั้ง ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือโดยส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน เมื่อจำเลยเลือกกระทำโดยการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ไปยังโจทก์หรือผู้ถือหุ้นอื่นอีก แม้การเรียกประชุมใหญ่ในครั้งก่อนจำเลยจะได้ส่งคำบอกกล่าวถึงโจทก์ก็เปลี่ยนมาเป็นการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แทนในการประชุมครั้งหลังได้

ฎีกาที่ 2644/2520 การประชุมใหญ่ที่ปรึกษาเรื่องนอกระเบียบวาระ มติซึ่งผู้ถือหุ้นลงมติให้จ่ายเงินให้ซึ่งตนเป็นเจ้าของหุ้นได้เสียเป็นพิเศษ ผ่าฝืน ป.พ.พ.มาตรา 1175, 1185 ผู้ชำระบัญชีลงชื่อนัดประชุมแต่คนเดียว อีกคนหนึ่งไม่รู้เห็นด้วย ขัดต่อมาตรา 1261 ผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องต่อศาลให้เพิกถอนได้ตามมาตรา 1195

ฎีกาที่ 2278/2527 ข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งถึงการทำให้แจ้งการเรียกประชุมให้ผู้ถือหุ้นทุกคนทราบล่วงหน้า 21 วัน ก่อนที่จะมีการประชุมใหญ่ทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญหรือวิสามัญ โดยกำหนดเวลาดังกล่าวอาจได้รับการยกเว้นหรือย่นเวลาให้น้อยกว่า 21 วันได้ เฉพาะแต่ในกรณีผู้ถือหุ้นได้อยู่รับรู้การเรียกเข้าประชุมโดยเข้าร่วมประชุมด้วยตนเองหรือโดยมอบฉันทะ แม้การประชุมใหญ่นั้นจะเป็นการเรียกใหม่อีกคราวหนึ่งก็อยู่ในบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว กรณีเช่นนี้ต้องเป็นไปตามข้อ

บังคับของบริษัทตาม ป.พ.พ.มาตรา 1177 จะนำมาตรา 1175 และมาตรา 1179 มาใช้บังคับมิได้

เมื่อการประชุมใหญ่วิสามัญของผู้ถือหุ้นครั้งแรกตามที่นัดไว้กระทำไม่ได้ เพราะผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุมและได้มีการนัดเรียกการประชุมใหญ่ โดยผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นได้รับหนังสือแจ้งการเรียกประชุมใหม่ก่อนที่จะมีการประชุมเพียง 8 วัน จึงไม่เป็นการชอบด้วยข้อบังคับของบริษัท การประชุมใหญ่วิสามัญผู้ถือหุ้นครั้งใหม่ จึงเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัท ศาลชอบที่จะเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสียได้ตามมาตรา 1195

ข้อสังเกต ตามมาตรา 1175 บังคับแต่เพียงว่าต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน เท่านั้น ส่วนผู้ถือหุ้นจะได้รับวันใดไม่เป็นข้อสำคัญ ดูฎีกาที่ 384/2506

ฎีกาที่ 384/2506 การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ของบริษัทจำกัด ตามมาตรา 1175 บังคับให้ส่งคำบอกกล่าวก่อนวันนัดประชุมใหญ่น้อยกว่า 7 วัน เท่านั้น เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ชำระบัญชีส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน และโจทก์ก็ได้รับคำบอกกล่าวแล้ว โจทก์จะได้รับวันใด หาเป็นข้อสำคัญไม่

ถ้าส่งคำบอกกล่าวประชุมใหญ่ไม่ครบ 7 วัน ถือว่าเป็นการนัดเรียกประชุมใหญ่ไม่ชอบ ผู้ถือหุ้นร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1195 ได้ ดูฎีกาที่ 3623-3624/2527

ฎีกาที่ 3623-3624/2527 หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุม ก็คือคำบอกกล่าวประชุมใหญ่ ตามมาตรา 1175 เมื่อหนังสือลงวันที่ 18 มกราคม แต่ฝากส่ง ณ ที่ทำการไปรษณีย์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม นับถึงวันประชุมใหญ่ คือวันที่ 27 มกราคม ได้เพียง 4 วัน คำบอกกล่าวนัดเรียกประชุมใหญ่ จึงส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่ครบ 7 วัน เป็นการฝ่าฝืน ป.พ.พ.มาตรา 1175 การนัดเรียกประชุมใหญ่จึงไม่ชอบ และเป็นผลให้มติของที่ประชุมใหญ่ในวันดังกล่าวเป็นมติอันผิดระเบียบตามมาตรา 1195 โจทก์ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นร้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ภายใน 1 เดือน ตามมาตรา 1195 ได้

แต่ถ้าผู้ถือหุ้นไปประชุมกันพร้อมเพรียงกัน ถือว่าผู้ถือหุ้นทราบกำหนดนัดประชุมใหญ่แล้วการส่งคำบอกกล่าวชอบด้วยกฎหมาย ดูฎีกาที่ 1091/2524

ฎีกาที่ 1091/2524 ป.พ.พ.มาตรา 1175 มิได้บัญญัติบังคับโดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่แจ้งไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุม 7 วันแล้ว การแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโฆษณาเสียเปล่า เมื่อผู้ถือหุ้นได้ไปประชุมกันโดยพร้อมเพรียง ถือได้ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบกำหนดวันนัดประชุมใหญ่แล้ว หนังสือแจ้งนัดประชุมใหญ่ จึงเป็นคำบอกกล่าวแจ้งประชุมใหญ่โดยชอบ

ผู้ตรวจสอบบัญชี เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการไม่เคยได้ตรวจสอบบัญชีของบริษัท แต่อย่างใด และได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ตรวจสอบบัญชีแล้ว ย่อมไม่ขัดต่อกฎหมายและข้อบังคับของบริษัท

ข้อสังเกต ตามมาตรา 1195 การร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันฝ่าฝืนกฎหมาย ต้องขอเพิกถอนภายในระยะเวลา 1 เดือน นับแต่วันลงมติ

แต่กรณีที่ไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่ของบริษัท ไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องร้องขอเพิกถอนภายในกำหนด 1 เดือน ฎีกาที่ 1310/2517

ฎีกาที่ 1310/2517 การที่กรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทส่งรับการประชุมใหญ่ก่อนเริ่มลงมือประชุมนั้น หากต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1181 เพราะมิใช่เป็นการเลื่อนการประชุมซึ่งได้เริ่มลงมือไปแล้ว

การประชุมใหญ่ซึ่งเรียกประชุมโดยกรรมการบริษัทโจทก์บางคน แต่กรรมการส่วนใหญ่ส่งรับไปแล้วและมีได้มีการรับรองจากที่ประชุมใหญ่ครั้งต่อมานั้น ไม่นับว่าเป็นการประชุมใหญ่ของบริษัทโจทก์ กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งโดยมติของที่ประชุมนั้นจึงมิใช่กรรมการบริษัทโจทก์ เมื่อจำเลยซึ่งเป็นนายทะเบียนหุ้นส่วนและบริษัทรับจดทะเบียนกรรมการดังกล่าวให้ บริษัทโจทก์ก็มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนได้ กรณีไม่อยู่ในบังคับของ ป.พ.พ. มาตรา 1195 ในอันที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ลงมติ

เปรียบเทียบกับฎีกาที่ 2564/2532

ฎีกาที่ 2564/2532 คำว่า “กรรมการ” ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1172 วรรคแรก หมายถึง คณะกรรมการมิได้หมายถึงกรรมการคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน เมื่อกรรมการคนใดเห็นควร จะเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ก็ชอบที่จะนัดเรียกประชุมกรรมการเพื่อพิจารณากันเสียก่อน และมติกรรมการจะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นใหญ่ เมื่อผู้คัดค้านเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยมีได้กระทำตามขั้นตอนดังกล่าว การนัดเรียกประชุมใหญ่ตลอดจนการประชุมและการลงมติจึงเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท แต่ก็ไม่ทำให้การประชุมใหญ่และการลงมติที่ได้เกิดขึ้นจริงไม่เป็นการประชุมใหญ่และการลงมติตามกฎหมาย ไม่ ดังนั้น การร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ว่ากล่าว จึงต้องร้องขอภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันลงมติตามมาตรา 1195

เปรียบเทียบกันแล้ว ทั้งสองฎีกาเป็นกรณีที่กรรมการบางคนได้เรียกให้ประชุมใหญ่ แต่ตามฎีกาที่ 1310/2517 กรรมการส่วนใหญ่ได้ส่งรับการประชุมใหญ่ก่อนลงมือประชุมแล้ว จึงไม่ถือว่าเป็นการประชุมใหญ่ แต่ตามฎีกาที่ 2564/2532 ไม่มีคำสั่งรับการประชุมจากกรรมการส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงยังถือว่าเป็นการประชุมใหญ่ เพียงแต่การประชุมใหญ่ดังกล่าว

มิได้กระทำตามขั้นตอน กล่าวคือ การเรียกประชุมใหญ่มิได้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเสียก่อนเท่านั้น การร้องขอเพิกถอนจึงต้องกระทำภายใน 1 เดือนตามมาตรา 1195

นอกจากนี้ กรณีที่ไม่มีการประชุม ก็ไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 1195 ที่จะต้องเพิกถอนใน 1 เดือน เช่นกัน ตาม ฎีกาที่ 2362/2520

ฎีกาที่ 2362/2520 การประชุมใหญ่ที่ปรากฏตามรายงานการประชุมเท็จ ความจริงไม่มีการประชุมไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 1195 ที่ว่าประชุมผิดระเบียบ

ฎีกาที่ 310/2510 เจ้ามรดกมีหุ้นอยู่ในบริษัทจำเลย เมื่อเจ้ามรดกตาย หุ้นของเจ้ามรดกย่อมตกมาเป็นของทายาททันทีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1599, 1600 ทายาทจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1195 ได้ แม้ว่าบริษัทจำเลยจะยังไม่ได้จดทะเบียนทายาทเป็นผู้ถือหุ้นก็ตาม

ฎีกาที่ 89/2512 การประชุมของบริษัทซึ่งมีบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุม แสดงความเห็นและออกเสียงลงคะแนนด้วย แม้ผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมด้วยมีหุ้นรวมกันเกินกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด และได้ลงคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ก็ตาม มตินั้นก็เป็นมติที่ไม่ชอบ ศาลเพิกถอนได้

ฎีกาที่ 467/2501 การร้องให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1195 นั้นต้องร้องใน 1 เดือน กำหนดนี้ไม่ใช่อายุความ เมื่อปรากฏชัดตามคำร้อง ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง เพราะเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ฎีกาที่ 807/2491 ที่ประชุมใหญ่ของบริษัทลงมติพิเศษให้ออกหุ้นเพิ่มทุนของบริษัทแต่ให้ขายหุ้นเกินกว่ามูลค่าของหุ้นนั้น เรียกว่าออกหุ้นสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ นับว่าเป็นมติอันฝ่าฝืนกฎหมาย (มาตรา 1105 วรรคสอง) ย่อมถูกเพิกถอนได้ และผู้ถือหุ้นคัดค้านการออกหุ้นสูงกว่ามูลค่านั้น แม้ผู้ถือหุ้นคนนั้นจะได้รับซื้อหุ้นด้วย ก็ไม่เป็นเหตุตัดสิทธิผู้ถือหุ้นคนนั้นที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ผิดนั้นตามมาตรา 1195

การเลิกบริษัท (มาตรา 1236)

ฎีกาที่ 223/2506 การตกลงกันเลิกบริษัทต้องประชุมใหญ่มีมติพิเศษให้เลิกบริษัทตาม ป.พ.พ.มาตรา 1194, 1236 (4) การที่ประธานกรรมการกับผู้ถือหุ้นตกลงกันเพียง 2 คนให้เลิกบริษัท เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย แม้การตกลงนั้นได้ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาล และศาลพิพากษาให้เป็นไปตามนั้นแล้วก็ตาม ศาลก็หาได้ชี้ข้อเท็จจริงว่ามีเหตุที่จะเลิกบริษัทอันเป็นการทำความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นคนอื่น

การชำระบัญชี (มาตรา 1247-1273)

ฎีกาที่ 1633/2525 ขณะยื่นฟ้องโจทก์ยังมิได้จดทะเบียนเลิกห้าง จึงมีสภาพเป็น

นิติบุคคล แม้ต่อมาห้างโจทก์จดทะเบียนเลิกห้างแล้วหุ้นส่วนผู้จัดการห้างโจทก์ก็เป็นผู้ชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีจึงมีฐานะเป็นผู้แทนของโจทก์ เพื่อชำระสะสางการทำงานของห้างโจทก์ให้เสร็จไปทั้งนี้โดยผู้ชำระบัญชีไม่จำเป็นต้องแต่งทนายความให้มาดำเนินคดีใหม่ หรือยื่นคำร้องต่อศาลเข้ามาดำเนินคดีแทนห้างโจทก์ ดังนี้ อำนาจฟ้องของโจทก์จึงยังมีอยู่

ฎีกาที่ 351/2507 การเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัดจะต้องมีการชำระบัญชีเสมอไป เพื่อให้สภาพของนิติบุคคลนั้นสิ้นสุดลงด้วยการจดทะเบียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ.มาตรา 1254 และ 1270 แต่จะนำมาตรา 1061 ที่ว่าด้วยการเลิกห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จดทะเบียนโดยการตกลงกัน ไม่ต้องมีการชำระบัญชีมาใช้บังคับหาได้ไม่ เพราะการเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัดได้มีบทบัญญัติเป็นพิเศษไว้ต่างหากแล้วในหมวดที่ 5 แห่งลักษณะ 22

ข้อสังเกต จะเห็นได้ว่าการเลิก ห้างจดทะเบียนกับห้างที่ไม่จดทะเบียน ต่างกัน ห้างจดทะเบียนจะต้องมีการชำระบัญชีเสมอ แต่ห้างที่ไม่จดทะเบียนมาตรา 1061 มีข้อยกเว้นว่าอาจตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินเป็นอย่างอื่นแทนการชำระบัญชีได้ แต่ห้างจดทะเบียนจะนำมาตราดังกล่าวมาใช้ไม่ได้

ฎีกาที่ 2454/2517 แม้ห้างหุ้นส่วนจำกัดจะต้องเลิกกันโดยผลของกฎหมาย เนื่องจากหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ แต่ก็พึงถือว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1249 การที่ตัวแทนของห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ดูแลกิจการตลอดจนสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ มาดำเนินการค้าของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นได้สั่งซื้อกระดาษมาใช้ดำเนินการค้าด้านโรงพิมพ์ของห้างหุ้นส่วนจำกัดที่ยังค้างอยู่ตามที่ไปรับงานมา แม้จะมีไม่เป็นการกระทำเพื่อชำระบัญชีก็ตามแต่ก็เป็นกรกระทำเพื่อปกป้องรักษาประโยชน์อันสมควร มิให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งเป็นตัวการต้องเสียหาย ตาม ป.พ.พ.มาตรา 828 ห้างหุ้นส่วนจำกัดต้องผูกพันตามสัญญาซื้อขายนั้น

ฎีกาที่ 1348/2523 การที่ห้างจำเลยที่ 3 ทำหนังสือค้ำประกันห้างจำเลยที่ 1 ในการที่ห้างจำเลยที่ 1 ทำหนังสือเบิกเงินเกินบัญชีกับโจทก์ แต่ได้ทำสัญญาค้ำประกันดังกล่าวในระหว่างที่ห้างจำเลยที่ 3 อยู่ระหว่างการชำระบัญชี หลังจากได้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนแล้ว จึงมิใช่กิจการอันจำเป็นเพื่อการชำระบัญชี ตามมาตรา 1249 ห้างจำเลยที่ 3 จึงกระทำมิได้ ดังนั้น ห้างจำเลยที่ 3 ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันต่อโจทก์

จำเลยที่ 4 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างจำเลยที่ 3 แม้จำเลยที่ 4 จะกระทำแทนจำเลยที่ 3 แต่เมื่อจำเลยที่ 3 ไม่มีอำนาจทำสัญญาค้ำประกันดังกล่าว จำเลยที่ 4 ก็ไม่มีอำนาจทำสัญญานั้นแทนได้ แต่เป็นเรื่องตัวแทนกระทำโดยปราศจากอำนาจ จำเลยที่ 4 ต้องรับผิดชอบตามสัญญาต่อโจทก์โดยลำพังตามมาตรา 823

ฎีกาที่ 148-149/2535 แม้ห้างโจทก์ที่ 1 จะเลิกกันตามผลของกฎหมายในวันที่ 30 พฤษภาคม 2521 ซึ่งเป็นวันที่หุ้นส่วนคนหนึ่งตาย แต่ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1249 ให้พึงถือว่ายังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี เมื่อเพ่งมีการจดทะเบียนเลิกห้างโจทก์ที่ 1 เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2529 และจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2530 จึงถือว่าในช่วงรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2527 และ 2528 โจทก์คงมีสภาพเป็นหุ้นส่วนอยู่

ฎีกาที่ 1582/2528 สมาคมโจทก์ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนแล้ว มาตรา 1249 ให้พึงถือว่ายังตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาเพื่อการชำระบัญชี สมาคมโจทก์โดยผู้ชำระบัญชีฟ้องขับไล่จำเลยออกจากตึกแถวโจทก์ได้

ฎีกาที่ 1071/2504 เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและตั้งผู้อื่นเป็นผู้ชำระบัญชีแล้ว อำนาจของกรรมการบริษัทย่อมหมดไป กรรมการของบริษัท 2 นาย ซึ่งมีใช้ผู้ชำระบัญชีจึงไม่มีอำนาจลงชื่อในฟ้องฎีกาแทนบริษัทที่ได้เลิกไปก่อนวันยื่นฎีกานั้นได้ และผู้ชำระบัญชีจะให้สัตยาบันแก่ฎีกานั้นภายหลังที่พ้นกำหนดระยะเวลาฎีกาแล้วไม่ได้

ฎีกาที่ 2681/2534 เมื่อบริษัทเลิกกันแล้ว หน้าที่นำความไปจดทะเบียนเป็นของผู้ชำระบัญชีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1254 แต่บริษัท น. ยังไม่มีผู้ชำระบัญชี ทั้งโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นกรรมการของบริษัท น. ยังได้แย้งกันอยู่ในเรื่องการชำระบัญชีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1251 โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้ชำระบัญชีได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท น.

ฎีกาที่ 326/2534 ป.พ.พ. มิได้มีบทบัญญัติว่าผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนจะต้องชำระบัญชีให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด เมื่อการชำระบัญชียังไม่เสร็จผู้ชำระบัญชีย่อมมีอำนาจตามมาตรา 1259 ระยะเวลาการชำระบัญชีไม่ใช่อายุความ จะนำบทบัญญัติเรื่องอายุความใช้บังคับไม่ได้

ฎีกาใหม่ที่น่าสนใจ

ฎีกาที่ 3103/2533 อำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยยกขึ้นฎีกาโดยมิได้ว่ากล่าวกันมาแต่ศาลชั้นต้น ศาลฎีกาก็มีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ เมื่อจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้ล้มละลาย ห้างจำเลยที่ 1 ต้องเลิกกันและต้องมีการชำระบัญชี แต่ห้างยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี จำเลยที่ 2 ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการห้างจำเลยที่ 1 จึงเป็นผู้ชำระบัญชี และมีอำนาจแตกต่างว่าต่างในนามของห้างได้ตามมาตรา 1259 (1) โจทก์จึงฟ้องจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 หุ้นส่วนผู้จัดการให้จำเลยรับผิดชอบในหนี้ภาษีอากรได้

ฎีกาที่ 2445/2533 จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด จำเลยที่ 1 ได้ถึงแก่ความตายไปก่อนโจทก์ฟ้องจำเลยขอให้ล้มละลาย ห้างฯ จำเลยที่ 1 ซึ่งมีผู้ เป็นหุ้นส่วนอยู่สองคนคือจำเลยที่ 2 และ ว. จึงต้องเลิกกัน เนื่องจากสภาพความเป็นหุ้นส่วน ย่อมไม่มีอยู่ต่อไปอีก คงมีอยู่แต่เฉพาะ ว. ผู้เดียว หากจะดำเนินกิจการของห้างฯ จำเลยที่ 1 ต่อไป ก็เท่ากับดำเนินการในกิจการส่วนตัวของ ว. เท่านั้น เมื่อห้างฯ จำเลยที่ 1 เลิกกันก็ต้อง จัดให้มีการชำระบัญชีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1247 ถึง 1273 ว. จึงไม่มีอำนาจตั้งตนเองเป็นผู้แทน ของจำเลยที่ 1 และแต่งตั้งนายเข้ามาสู่คดีแทนจำเลยที่ 1 ได้ เพราะเป็นอำนาจของผู้ชำระ บัญชีตามมาตรา 1259 (1) และกรณีดังกล่าวก็ไม่ต้องด้วย ป.พ.พ.มาตรา 802 เนื่องจาก ว. มิได้เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1 มาก่อน ว. จึงไม่มีอำนาจเข้าดำเนินคดีแทนจำเลยที่ 1 เพราะ เหตุฉุกเฉินได้ ดังนี้ ศาลชอบที่จะเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนับแต่ ว. แต่งหมาย เข้ามาสู่คดีแทนจำเลยที่ 1 เสียทั้งหมด

ฎีกาที่ 773/2532 การที่จะเรียกเงินค่าหุ้นซึ่งจะต้องส่งอีกในแต่ละคราวนั้น เป็น ดุลพินิจของกรรมการที่จะเรียกจากผู้ถือหุ้นเมื่อใด เป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ ตราบเท่าที่บริษัท ยังคงดำรงอยู่ หากว่าจะต้องเรียกภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียนตั้งกรรมการบริษัท ไม่ แม้เมื่อเลิกบริษัท ผู้ชำระบัญชีจะเรียกใช้ผู้ถือหุ้นส่งให้เงินลงหุ้นอันเป็นส่วนที่ยังค้างชำระ อยู่นั้นก็ได้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1265 ดังนั้น สิทธิเรียกร้องของบริษัทจำเลยในการเรียกเงิน ค่าหุ้น ซึ่งจะต้องส่งอีกจึงเกิดขึ้นในแต่ละคราวที่กรรมการส่งคำบอกกล่าวเรียกเงินค่าหุ้นนั้น และเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์บริษัทจำเลยเด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจ ตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 22 และมาตรา 119 เรียกให้ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ถือหุ้น ของบริษัทจำเลยชำระเงินค่าหุ้นซึ่งจะต้องส่งอีกทั้งหมดได้

อายุความ

ฎีกาที่ 875/2502 ในคดีฟ้องให้บริษัทจำกัดชำระหนี้ตามมาตรา 1272 ที่ว่าต้อง ฟ้องภายในกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่สุดแห่งการชำระบัญชานั้น อายุความต้องเริ่มนับแต่วันที่ นายทะเบียนส่งรับจดทะเบียนแล้ว เพราะคำสั่งเช่นนี้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ บุคคลทั้งปวงรู้มิใช่เริ่มนับแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน

ฎีกาที่ 1085/2534 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

เปรียบเทียบกฎหมาย หุ้นส่วนบริษัท

1. การจัดตั้ง

ห้างหุ้นส่วนสามัญ-ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงจะทำกิจการแล้วนำทุนมาลงก็เป็นสัญญาเข้าหุ้นส่วนแล้ว
บริษัทจำกัด มีการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ตามลำดับ จะข้ามขั้นไม่ได้

2. สภาพของทุน

ห้างหุ้นส่วนสามัญ-ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ทุนไม่ต้องแบ่งเป็นหุ้น

บริษัท : ทุนต้องแบ่งเป็นหุ้นเสมอ แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน

3. การลงทุน

(ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน

หุ้นส่วนลงทุนได้ทั้งเงินสด ทรัพย์สิน และแรงงาน (มาตรา 1026)

(ข) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

- พวกไม่จำกัด : เช่นเดียวกับข้อ ก. (มาตรา 1026, 1080)

- พวกจำกัด : ลงทุนได้ 2 อย่าง ลงทุนด้วยแรงงานไม่ได้ (มาตรา 1083)

(ค) บริษัทจำกัด

ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบใช้เงินค่าหุ้นด้วยเงินสด เว้นแต่หุ้นตาม มาตรา 1108 อนุ 5
(ที่ประชุมตั้งบริษัทอนุวัติ) หรือมาตรา 1221 (กรณีเพิ่มทุน) (มาตรา 1119)

4. ทุน

(ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

ทุนที่นำมาลงมากน้อยเท่าไร ไม่สำคัญสำหรับเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ฟ้องให้รับผิดชอบ
ไม่จำกัด (มาตรา 1025)

(ข) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

ถึงมีการจดทะเบียนการลงทุนแต่ละคนไว้ตาม มาตรา 1064 ก็ไม่สำคัญสำหรับ
เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ฟ้องให้ทุกคนรับผิดชอบไม่จำกัดเมื่อห้างผิดนัด (มาตรา 1070)

(ก) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

- พวกไม่จำกัด-เช่นเดียวกับข้อ ข.
- พวกจำกัดทุนที่ตั้งไว้สำคัญสำหรับเจ้าหนี้ หุ้นส่วนพวกนี้รับผิดชอบเฉพาะเงินที่จดทะเบียนจำกัดไว้ (มาตรา 1077, 1078 (4))

(ง) บริษัทจำกัด

ทุนที่จดทะเบียนไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้คนภายนอก แต่ว่าถ้าบริษัทเป็นหนี้เจ้าหนี้มากกว่าทุน บริษัทก็ต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนหนี้ ไม่ใช่รับผิดชอบเฉพาะทุนที่ตั้งไว้ถ้าบริษัทมีเงินไม่พอชำระหนี้ เจ้าหนี้อาจฟ้องบริษัทให้ล้มละลายได้

ทุนที่บริษัทตั้งไว้ เป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ธรรมดา บริษัทจะทำให้ทุนลดน้อยลงไม่ได้ ดังจะเห็นจาก

(ก) มาตรา 1105 วรรค 1

(ข) มาตรา 1108 (5)

(ค) มาตรา 1119 วรรค 2

(ง) มาตรา 1143

(จ) มาตรา 1221

ถ้าจะเป็นการลดทุนได้ก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติจึงจะทำได้ (มาตรา 1224-1228)

5. การส่งเงินลงทุน

(ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน

ถ้าหุ้นส่วนละเลยไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น หุ้นส่วนคนอื่นจะเอาออกได้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 1031

(ข) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

หุ้นส่วนทั้ง 2 ประเภท อนุโลม มาตรา 1031 มาใช้ได้

มาตรา 1031 เป็นเรื่องไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นเลย ถ้าส่งมอบให้บางส่วนจะใช้มาตรานี้ไม่ได้ ต้องไปอ้างเลิกห้างกรณีผิดสัญญา

(ค) บริษัทจำกัด

ผู้ถือหุ้นที่ละเลยไม่ชำระค่าหุ้นจะเสียสิทธิดังนี้

- (1) อาจถูกริบหุ้น ถ้าละเลยไม่ชำระค่าหุ้นถึง 2 ครั้ง (มาตรา 1120-1126)
- (2) บริษัทจะไม่ยอมจดทะเบียนให้โอนหุ้น (มาตรา 1130)
- (3) ไม่มีสิทธิลงमतออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ (มาตรา 1184)
- (4) ได้เงินปันผลน้อยกว่าคนอื่นที่ไม่ค้างชำระค่าหุ้น (มาตรา 1200)

6. การเพิ่มทุน

(ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

ชักนำเอาบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นหุ้นส่วนเพิ่มขึ้น (มาตรา 1040)

(ข) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

เอาคนอื่นเข้ามาเพิ่มตามมาตรา 1040 ก็ต้องไปจดทะเบียนเพิ่ม (มาตรา 1016)

(ค) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

มีหุ้นส่วนอยู่ 2 จำพวกมาเพิ่มทีหลังก็ใช้มาตรา 1040 (มาตรา 1080) และไปจดทะเบียนเพิ่มเติมตาม มาตรา 1016

(ง) บริษัทจำกัด

เพิ่มทุนโดยออกหุ้นใหม่โดยมีมติพิเศษ ซึ่งโดยปกติขายหุ้นใหม่ให้ผู้ถือหุ้นเดิมก่อนแล้วจึงขายให้ประชาชนทีหลัง เว้นแต่ที่ประชุมใหญ่จะกำหนดว่าต้องการผู้ถือหุ้นใหม่ ก็ต้องขายให้ประชาชนทันที (มาตรา 1220, 1222)

7. การลดทุน

ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน-ไม่จดทะเบียน – ห้างหุ้นส่วนจำกัดอาจมีได้ในกรณี

- (1) ขัปลไ้หุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น (มาตรา 1031)
- (2) หุ้นส่วนลาออกจากห้าง โดยมีข้อสัญญาให้ออกไป โดยไม่ต้องบอกเลิกห้าง
- (3) ให้กำจัดหุ้นส่วนผู้เป็นต้นเหตุออกจากห้างแทนสั่งให้เลิก (มาตรา 1058)

ข) บริษัทจำกัด

- (1) ลดมูลค่าหุ้นให้ต่ำลง จำนวนหุ้นเท่าเดิม
- (2) ลดจำนวนหุ้นให้น้อยลง มูลค่าหุ้นเท่าเดิมทำโดยมติพิเศษ (มาตรา 1224)

8. คุณสมบัติของหุ้นส่วนและผู้ถือหุ้น

ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน

คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ

- (1) ตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ ห้างเลิก (มาตรา 1055)
- (2) โอนหุ้นต้องได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนคนอื่น (มาตรา 1040)
- (3) ก้าขายแข่งขันกับห้างไม่ได้ (มาตรา 1038, 1066, 1067)

ห้างหุ้นส่วนจำกัด

– พวกไม่จำกัด-เช่นเดียวกับหุ้นส่วนสามัญ

– พวกจำกัด คุณสมบัติก็ไม่ใช่สาระสำคัญ

(1) มาตรา 1090 ถ้าขายแข่งชันกับห้างได้

(2) มาตรา 1091 โอนหุ้นได้ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากห้าง

(3) มาตรา 1092 ตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ ห้างไม่เลิก เว้นแต่มีข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น

บริษัทจำกัด

คุณสมบัติของผู้ถือหุ้นไม่ใช่สาระสำคัญ

(1) ผู้ถือหุ้นโอนหุ้นให้ผู้อื่นโดยมิต้องได้รับความยินยอมของบริษัท (มาตรา 1129)

(2) ถ้าขายแข่งชันกับบริษัทได้ (ไม่เข้า มาตรา 1168 วรรค 3)

(3) ตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ บริษัทไม่เลิก (มาตรา 1132)

9. การจัดการห้างหุ้นส่วน บริษัท

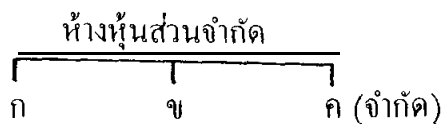
ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน

(1) มาตรา 1033 (2) มาตรา 1035

(2) หุ้นส่วนธรรมดาสอดไปจัดการบังคับตามกฎหมายจัดการงานนอกสั่ง (มาตรา 1043)

ความระมัดระวังในการจัดการ (มาตรา 1039)

ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ก.และ ข. ไม่จำกัดความรับผิดชอบ (ก. เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ)

ก. มีสิทธิจัดการเท่านั้น (มาตรา 1087)

ข. สอดเข้าไปจัดการใช้ มาตรา 1043-จัดการนอกสั่ง

ค. " ใช้ มาตรา 1088

ความระมัดระวังในการจัดการ มาตรา 1039 (อนุโลม)

บริษัทจำกัด

ผู้มีสิทธิจัดการ คือ กรรมการบริษัทที่ประชุมใหญ่ตั้ง (มาตรา 1144)
ผู้ถือหุ้นคนอื่นไม่มีสิทธิจัดการ ถ้าสอคไปจัดการก็ไม่มีผลผูกพันบริษัท
รับผิดชอบส่วนตัว เมื่อมีหนี้เกิดขึ้น แต่อาจเป็นกรณีจัดการงานนอกสั่ง บริษัทอาจให้สัตยา-
บันได้ ถ้าจัดการในขอบวัตถุประสงค์

ความระมัดระวังในการจัดการ มาตรา 1168 วรรคหนึ่ง

10. กำไร

ห้างหุ้นส่วนสามัญ-จำกัด

(ก) กรณีห้างยังดำรงอยู่

ห้างมีสัญญาจะเอากำไรมาแจกให้หุ้นส่วนได้ ไม่จำเป็นต้องห้างเลิกเสมอไป
ไม่เข้าฎีกา 642/2472

ดังจะเห็นได้จาก

(1) มาตรา 1041

(2) มาตรา 1048

(3) มาตรา 1072

(4) มาตรา 1084

หุ้นส่วนแต่ละคนจะมีสิทธิได้กำไรเท่าไร ต้องเป็นไปตามส่วนที่ลงทุน (มาตรา
1044) หรือแล้วแต่จะตกลงกันให้หุ้นส่วนคนใดได้รับส่วนกำไรมากน้อยกว่าส่วนที่ลงทุนก็เป็น
ไปตามนั้น (มาตรา 1045)

(ข) กรณีห้างเลิก

(1) ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

เลิกแล้วก็ต้องมีการชำระบัญชี การชำระบัญชีให้ทำโดยลำดับดังนี้ มาตรา
1062

(3) ให้คืนทุนทรัพย์ผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นทุน

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออีกเท่าไรก็เฉลี่ยแจกเป็นกำไรระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน

หุ้นส่วนจะได้กำไรต้องเป็นไปตาม มาตรา 1044 หรือ มาตรา 1045

(2) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนและห้างหุ้นส่วนจำกัด

มาตรา 1269 “.....”

ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ เหลือคืนทุนให้หุ้นส่วนที่เหลือแบ่งกำไรให้หุ้นส่วนแต่ละ
คน ๆ จะได้กำไรเท่าไรเป็นไปตาม มาตรา 1044 หรือ มาตรา 1045

(3) บริษัทจำกัด

(ก) บริษัทยังดำรงอยู่

(ข) บริษัทเลิก

(ค) บริษัทยังดำรงอยู่

บริษัทมีกำไรก็เอากำไรจ่ายเป็นปันผลให้ผู้ถือหุ้นได้โดยมีมติที่ประชุมใหญ่ เว้นแต่เงินปันผลระหว่างกาล (มาตรา 1201)

ก่อนจ่ายเงินปันผลก็เอากำไร 1/20 กักเป็นทุนสำรองจนกว่าทุนสำรองจะมีถึง 1 ใน 10 ของทุนบริษัท (มาตรา 1202)

บริษัทจะวางข้อบังคับให้กักทุนสำรองมากกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ แต่จะวางข้อบังคับไม่ต้องกักทุนสำรองเลย หรือกักน้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

ต่างกับกฎหมายหุ้นส่วน

ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่ามีกำไรจะต้องกักไว้เป็น ทุนสำรอง แต่จะกักไว้ก็ได้ในกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลจะตกลงกันว่าเมื่อไรห้างก็มีกำไรแทนที่จะแบ่งกำไรทั้งหมดระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน ให้กักไว้บางส่วนเป็นเงินสำรองเพื่อนำมาชดใช้ในคราวขาดทุน หรือนำมาเพิ่มทุนในคราวมีความประสงค์จะเพิ่มทุน

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้เงินปันผล แล้วแต่ตามส่วนจำนวนที่ผู้ถือหุ้น ได้ส่งเงินแล้ว ในหุ้น ๆ หนึ่ง เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ (มาตรา 1200)

ต่างกับกฎหมายหุ้นส่วน

หุ้นส่วนมีสิทธิจะได้กำไรเท่าไรเป็นไป ตามส่วนที่ลงหุ้น (มาตรา 1044) โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าหุ้นส่วนคนนั้นส่งค่าหุ้นให้ห้างเต็มจำนวนหรือไม่

(ข) บริษัทเลิก

ใช้หนี้ให้คนภายนอก เหลือค้ำทุนให้ผู้ถือหุ้น เหลือแจกเป็นปันผลแก่ผู้ถือหุ้นตามหุ้นที่เหลืออยู่ มาตรา 1269

11. ขาดทุน

(ก) หุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน-ไม่จดทะเบียน และหุ้นส่วนพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัด

จะต้องรับผิดชอบในการขาดทุนร่วมกันทุกคน จะตกลงกันว่า จะไม่ยอมขาดทุนเลยไม่ได้ เป็นอันขาด ถ้าตกลงกันเช่นนั้นก็เป็นสัญญาเข้าหุ้นส่วนไม่ได้

แต่ถ้าหุ้นส่วนบางคน ตกลงกันว่าเขาไม่ต้องขาดทุนด้วย หรือขาดทุนน้อยกว่าคนอื่น โดยให้คนอื่นรับผิดชอบในการขาดทุนแทนใช้ได้ (แต่ใช้กันได้ในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเท่านั้น จะใช้ยื่นต่อเจ้าหนี้ของห้างไม่ได้)

ถ้าขาดทุนไม่ว่าตอนระหว่างห้างยังไม่เลิก หรือห้างเลิกแล้ว หุ้นส่วนทุกคนต้องแบ่งเฉลี่ยขาดทุนตามส่วนที่ลงทุน (มาตรา 1044) หรืออัตราอื่นตามแต่จะตกลงกัน

(ข) หุ้นส่วนพวกจำกัดฯ ในห้างหุ้นส่วนจำกัด

รับผิดชอบในการขาดทุนตามส่วนที่ลงทุนเช่นเดียวกัน (มาตรา 1044, 1080) แต่จะรับผิดชอบไม่เกินจำนวนที่ตนจำกัดความรับผิดไว้ ถ้าเฉลี่ยขาดทุนเกินส่วนก็ให้พวกไม่จำกัดรับผิดชอบ ถ้าเฉลี่ยขาดทุนน้อยกว่าที่ตัวจำกัดไว้ ก็รับผิดชอบไปเท่านั้น

(ค) บริษัทจำกัด

ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบเฉพาะเงินค่าหุ้นที่ค้างต่อบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบในการช่วยขาดทุนเมื่อบริษัทขาดทุนแต่ประการใด

12. ความรับผิดชอบของหุ้นส่วน, ผู้ถือหุ้นต่อเจ้าหนี้

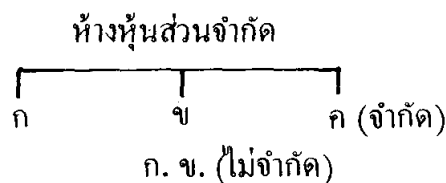
(ก) ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

เจ้าหนี้สามารถฟ้องให้หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบได้เต็มจำนวนหนี้ได้ทันที หุ้นส่วนที่ถูกฟ้องจะปิดความรับผิดให้ห้างหรือคนอื่นไม่ได้ (แต่ระหว่างกันเองก็ต้องรับผิดชอบเป็นสัดส่วนที่ลงทุนหรือเท่า ๆ กันแล้วแต่จะตกลงกัน)

(ข) ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

เจ้าหนี้ต้องฟ้องห้างก่อน เมื่อห้างผิดนัด เจ้าหนี้จึงมีสิทธิฟ้องหุ้นส่วนได้เต็มจำนวนหนี้ คนที่ถูกฟ้องจะปิดความรับผิดให้คนอื่นไม่ถูกฟ้องไม่ได้ แต่ปิดความรับผิดให้ห้างก่อนได้ มาตรา 1071

(ค) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

เจ้าหนี้ฟ้องห้างก่อน ห้างผิดนัด จึงฟ้อง ก. หรือ ข. ให้รับผิดชอบได้ ก. หรือ ข. จะปิดความรับผิดให้คนอื่นไม่ได้ แต่ปิดให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ (อนุโลม มาตรา 1070, 1071)

ฟ้อง ก. ให้รับผิดชอบไม่ได้จนกว่าห้างจะเลิกตามส่วนที่ มาตรา 1095 บัญญัติไว้
แต่ถ้า ก. ถูกกฎหมายบัญญัติให้รับผิดชอบโดยไม่จำกัด ก็ถูกฟ้องให้รับผิดชอบได้ทันที

(ง) บริษัทจำกัด

ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบจำกัด เฉพาะเงินค่าหุ้นที่ค้างต่อบริษัท เจ้าหนี้จะฟ้องผู้ถือหุ้น
ให้รับผิดชอบชำระหนี้ของบริษัทไม่ได้ ผิดกับหุ้นส่วนซึ่งแม้เป็นห้างจดทะเบียน เจ้าหนี้ฟ้องหุ้น
ส่วนให้รับผิดชอบได้เมื่อห้างผิดนัด

13. การเลิกห้างหุ้นส่วน, บริษัท

ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

- (1) เลิกโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (มาตรา 1055)
- (2) เลิกโดยความประสงค์ของหุ้นส่วนทั้งหมด
- (3) เลิกโดยความประสงค์ของหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง (มาตรา 1056)
- (4) เลิกโดยคำสั่งศาล (มาตรา 1057)

ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน – ห้างหุ้นส่วนจำกัด

- (1) – (4) เช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนไม่จดทะเบียน
- (5) ห้างหุ้นส่วนล้มละลาย (มาตรา 1069)

บริษัทจำกัด

- (1) เลิกโดยผลแห่งกฎหมาย (มาตรา 1236)
- (2) เลิกโดยคำสั่งศาล (มาตรา 1237)

14. การควบห้างหุ้นส่วน, บริษัท

ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

– ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการควบ

ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน – ห้างหุ้นส่วนจำกัด มาตรา 1073 – 1076

มาตรา 1073 “จะควบกันได้โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด เว้น
แต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

บริษัทจำกัด (มาตรา 1238 – 1243)

มาตรา 1238 “บริษัทจำกัดที่ประสงค์จะควบกันต้องมีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น
แต่ละบริษัท และลงมติพิเศษอนุมัติให้มีการควบบริษัทเข้ากับบริษัทอื่น ๆ ได้

15. การชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน, บริษัท

ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

ไม่จำเป็นต้องชำระบัญชีเสมอไป เมื่อห้างเลิกอาจจะจัดการทรัพย์สินของห้างโดยวิธีอื่นก็ได้ (มาตรา 1061)

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด

เมื่อเลิกแล้วจำเป็นต้องชำระบัญชีเสมอ จะไม่ชำระบัญชีไม่ได้

ฎีกา 351/2507 (ที่ประชุมใหญ่) สภาพของนิติบุคคลจำพวกห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนหรือบริษัทจำกัดนั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการจดทะเบียน และจะสิ้นสภาพลงได้ด้วยการจดทะเบียน และการจดทะเบียนเพื่อให้นิติบุคคลชนิดนี้สิ้นสภาพลงนั้นกฎหมายบังคับให้กระทำโดยผู้ชำระบัญชี ตามหลักเกณฑ์และวิธีที่บัญญัติไว้ จึงเป็นที่เห็นได้ว่าเมื่อเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัดแล้วกฎหมายบังคับให้ต้องมีผู้ชำระบัญชี มิฉะนั้นก็ไม่มีทางที่สภาพนิติบุคคลดังกล่าวจะสิ้นสุดลงโดยทางทะเบียนได้เมื่อต้องมีผู้ชำระบัญชีแล้ว การเลิกห้างหุ้นส่วนและบริษัทดังกล่าวต้องมีการชำระบัญชีด้วย